

ЖИТТЯ ФІЛОСОФІЇ І ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ

В. Дорошкевич, Н. Мозгова

Перш за все, хотілося б підкреслити, що в усі часи існували та існують серед нас світлі особистості, що притягують до себе доброзичливістю, інтелегентністю, толерантністю, високою освіченістю та ще багатьма іншими прекрасними якостями. Таким був Григорій Іванович Волинка.

...Моя перша зустріч з Григорієм Івановичем Волинкою відбулася восени 1977 року. Я була тоді студенткою третього курсу філософського факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Наш курс щойно повернувся з колгоспу і з перших чисел жовтня розпочалися заняття.

На третьому курсі нам продовжували читати «Діалектичний матеріалізм», точніше ми розпочали вивчати його третю частину — «Теорію пізнання». Перша й друга частини відповідно читались на першому і другому курсах: на першому — «Матеріалізм», який нам викладав проф. О. І. Яценко; на другому — «Діалектику», яку нам читав проф. В. О. Босенко, а на третьому мали читати «Теорію пізнання». І якщо предмет «Діалектичний матеріалізм» в цілому вважався серед студентів і викладачів одним із найскладніших предметів, то ще більше це стосувалось його останнього розділу — гносеології або теорії пізнання. Об'ємний курс з цієї дисципліни читав нам проф. І. В. Бичко — метр сучасної вітчизняної філософської думки, від лекцій якого й сьогодні філософське студентство перебуває у захваті. Семінарські заняття за лектором І. В. Бичко мав проводити ст. викладач В. І. Гусев. Його ми й чекали на перший семінар з гносеології, але замість В. І. Гусева в аудиторію увійшов, елегантно одягнений і дуже приємний на зовнішній вигляд, молодий чоловік в окулярах, який спокійно і якимось зовсім по-домашньому почав розповідати нам досить складний теоретичний матеріал, який в його інтерпретації швидко ставав зрозумілим і доступним для нашого, щодо філософії, ще дитячого сприйняття. Цим молодим чоловіком і був Григорій Іванович Волинка — в той час аспірант другого року навчання по кафедрі діалектичного матеріалізму. Науковим керівником Григорія Івановича був тодішній декан філософського факультету — П. С. Дишлевий, який займався вивченням і розробкою філософських проблем природознавства. У нього було багато аспірантів, яких на факультеті називали «дишлоїдами» за їх неабиякі наукові здібності, високий інтелект та приналежність до наукової школи П. С. Дишлевого. Це справді була у ті часи найбільш інтелектуальна та креативна молодь філософського факультету. І, ми студенти третього курсу, дивились на них як на небожителів. Вони здавались для нас недосяжно ро-

зумними і дуже дорослими. Одним із них і був Гриша (як його між собою ми називали).

Семінари Григорія Івановича стали для нас справжніми уроками «сократівської майєтики». Я пам'ятаю, яку безцінну літературу з гносеології відкривав для нас Григорій Іванович: ми зачитувались В. О. Лекторским, Б. М. Кедровим, П. В. Копниним, Е. В. Ільєнковим, К. І. Мегрелідзе. Праця останнього «Основні проблеми соціології мислення» повністю перевернула наше, до того, примітивне бачення природи людського мислення. Ми зачитувались цією книгою, ретельно конспектували її. У мене досі зберігся ґрунтовний конспект цієї праці К. І. Мегрелідзе. Лише багато років потому я дізналась, що Мегрелідзе загинув у концтаборах, а тоді, в далекому 1977 р. у Передмові до «Основних проблем соціології мислення» було написано, що він загинув у 1944 р. на фронтах Великої вітчизняної війни.

Зараз я вже розумію, що певна налаштованість на логіко-гносеологічну проблематику залишилась у мене на все життя завдяки спілкуванню на тих семінарах з Г. І. Волинкою, а пізніше — з Ю. В. Кушаковим. Це були найяскравіші бесіди з молодими вченими тих часів. Саме тому, логіко-гносеологічній проблематиці були присвячені мої і кандидатська, і докторська дисертації, ця ж проблематика склала основу тих навчальних курсів, які я викладаю й сьогодні — «Філософія й методологія науки», «Традиційна логіка», «Математична логіка», «Логіка і методи логічного аналізу тексту» і т.д.

На семінарських заняттях Григорій Іванович розповідав нам про свої наукові інтереси, які були присвячені онтологічним і методологічним засадам стилю мислення в природознавстві ХХ ст. Розповідав нам також про свої поїздки до Валентина Фердинандовича Асмуса у Передєлкіно, до м. Дубна Московської області, у ті часи найбільшого центру з досліджень у галузі ядерної фізики, до м. Казані, до м. Обнинська, до Москви на міжнародні наукові симпозиуми з філософії науки. Ми замріяно слухали і щиро вірили, що колись і ми будемо аспірантами і долучимося до таких величних наукових справ.

Прошло декілька років... Йшов вже 1981 рік. Я вже закінчила філософський факультет і після двох років викладацької діяльності в Київському політехнічному інституті була згодом направлена до аспірантури за спеціальністю «діалектичний і історичний матеріалізм» на кафедру філософії до Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького. І тут я знову зустріла Григорія Івановича — він вже захистив кандидатську дисертацію і працював асистентом цієї ж кафедри. Григорій Іванович дуже швидко пішов вгору — згодом став парторгом кафедри, а через деякий час секретарем всієї парторганізації педагогічного інституту. Я добре пам'ятаю, як його кандидатуру обговорювали і рекомендували на кафедрі на посаду старшого викладача.

З 1989 р., після успішного захисту докторської дисертації, Григорій Іванович очолив кафедру філософії. Під опікою Г. І. Волинки кардинально змінилась проблематика кафедральних наукових досліджень. Вони все тісніше пов'язувались тепер із питаннями духовних засад розбудови держави, із світоглядними запитами вищої педагогічної освіти, з історією вітчизняної і зарубіжної філософії. Історико-філософська школа, що склалася

на кафедрі філософії під керівництвом Григорія Івановича досить плідно працює над проблематикою світової і української філософії. Його вихованцями, які працювали у руслі зазначених питань, були підготовлені і захищені 15 кандидатських і 7 докторських дисертацій.

Хочу відзначити, що Григорій Іванович, займаючи відповідальні адміністративні посади, завжди лишався глибоко інтелігентною, толерантною людиною і ніколи не відносився до людей зверхньо, формально або безвідповідально. Він завжди наголошував, що не можна адмініструванням і силовими засобами залучити когось до плідної наукової роботи. Завжди, члени його кафедри (і не тільки вони), відчували його допомогу в подоланні будь-яких труднощів на освітянській ниві. Саме завдяки цим рисам його особистості, колектив кафедри сьогодні не втрачає наукового запалу і творчої наснаги. Він завжди підтримував вогник творчого натхнення серед своїх однодумців. А певні життєві обставини, які нерідко призводять до душевної розгубленості і навіть до відчаю, мудрими міркуваннями Григорія Івановича оберталися не просто благом, але ще й певною життєвою перспективою.

Не можу не пригадати наші незабутні наукові розвідки кінця 90-х — початку 2000 рр., коли ми у кафедральному колективі трьох авторів (Г. І. Волинка, В. О. Дорошкевича, Н. Г. Мозгової) здійснювали цікаві невеликі дослідження з минулого нашого рідного міста, які знайшли своє втілення у статтях про родину Михайла Булгакова, про Миколу Федорова — засновника російського космізму, про часопростір Київської духовної академії.

Це були незабутні часи... Я з Володимиром Олександровичем Дорошкевичем розшукувала в архівах м. Києва та в Інституті Рукопису важливі для нашого дослідження документи, ми їх обробляли, але ступінь їх узагальнення Григорієм Івановичем завжди вражав високим теоретичним рівнем. Коментуючи нашу роботу, Дорошкевич завжди зауважував: «Наталя Григорівна, ми з Вами лише землекопи». Але нам з Дорошкевичем було за щастя працювати хоча б землекопами, бо ми були залучені до якогось таємничого процесу, сакральність якого розумів лише наш Гуру. Розрізнені факти, розкопані нами в архівах, які до цього були хаотично розпорошені в минувшині, в роздумах Григорія Івановича якимось дивним чином вибудовувались і вишукувались у впорядковану систему, більше того в цій системі вимальовувалась причинно-наслідкова закономірність розгортання, до цього незрозумілих, фактів та подій. І це завжди вражало як мене, так і Володимира Олександровича.